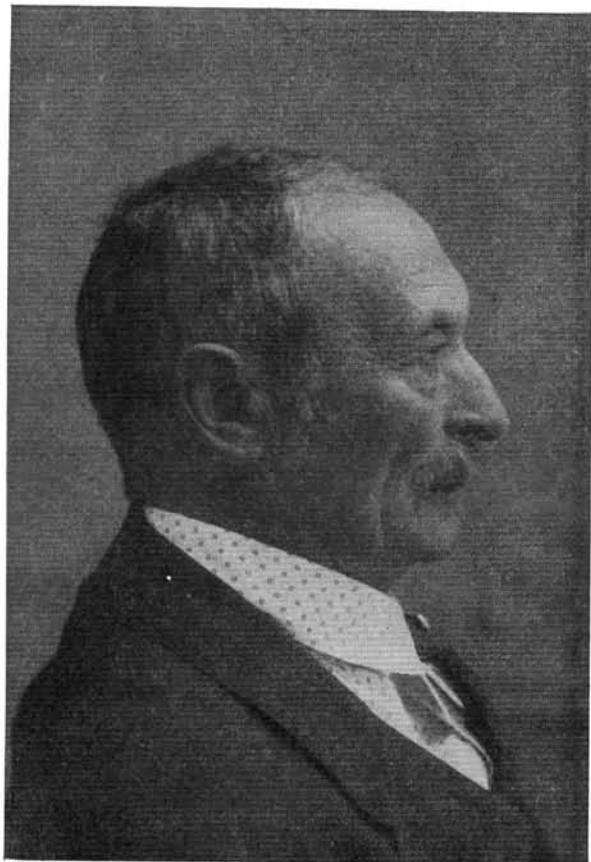

Emlékezés Darnay Kálmánra (1864–1945)

A múlt század közepétől meginduló régészeti élet egyik legkorábbi dunántúli központja Sümeg volt. Dunántúlon a legelső régészeti egyesület és gyűjtemény a Lipp Vilmos vezette szombathelyi és a Rómer Flóris által alapított győri. Időrendben harmadiknak a sümegit tekinthetjük, mely Veszprém megyei viszonylatban a veszprémit és a keszthelyit megelőzve az első. Ennek az országosan is kiemelkedő, némely darabjával pedig világhírű anyagnak a gyűjtése, feldolgozása és a gyűjtemény igazgatása Darnay Kálmán nevéhez kapcsolódik. Születésének 100. évfordulója alkalmából emlékezünk meg róla. Munkássága révén a múzeumi terület egyik úttörőjét látjuk benne, akit be kell mutatni a ma múzeológusainak. (1. kép)

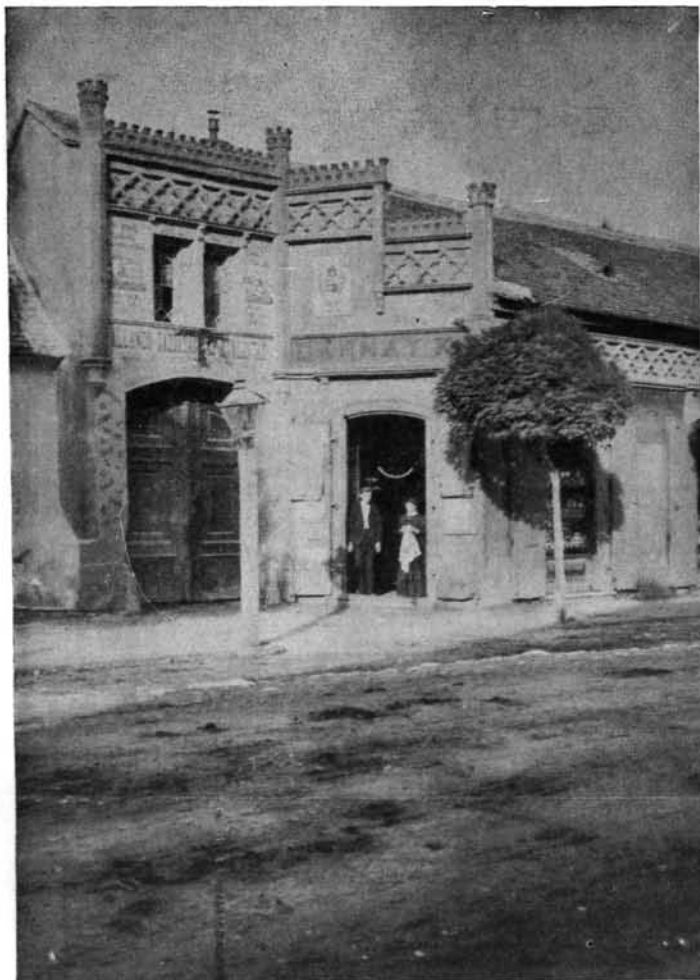
Élete: A sopronszentmártoni származású Darnay család Sümeg rangosabb polgárai közé tartozott. A családfő, Darnay Kajetán vaskereskedő, kisvárosi igényeket túlszárnyaló üzletében Zala és Veszprém megyék nagyrészének uradalmait, földműveseit látta el mezőgazdasági eszközökkel. A népes család 5-ik gyermekeként 1864. május 11-én született Darnay Kálmán.¹ Tanulmányait szülővárosában, Sümegen és a grazi kereskedelmi iskolában végezte, ezenkívül gyermekkorában szerzett beszédhibájának kiküszöbölése végett Budapesten, Bécsben és Berlinben gyógypedagógiai intézetek (Stottern-Institutok) tanfolyamait hallgatta. Éppen beszédhibája miatt lemond a vágyott tanári pályáról, s édesapja óhaját követve vaskereskedő lesz. Testvérei szintén vaskereskedők, így segédveit ezek üzleteiben, Szegeden, Győrött, Kolozsvárott, Kaposváron töltötte. Huszonhárom éves korában, 1887-ben átveszi szülei sümegi vaskereskedését. Az üzlet vezetése mellett bekapcsolódik a kisváros, Sümeg és a vidék társadalmi életébe, 1899-ben feleségül veszi a földbirtokos Luiszer-család leányát, Karolinát. A házasságból két lány és két fiú született. (2. kép)

Gyűjtőtevékenységét — mint számtalan helyen maga is leírta — a smegi várban 1877 húsvétján lelt „reneszánsz díszes sarkantyú” indította el. Élete alkonyán így emlékezik vissza a gyermekkorra: „Em-

1. Darnay Kálmán (1864–1945)
1. Kálmán Darnay (1864–1945).
1. Kálmán Darnay (1864–1945).
1. Калман Дарнай (1864—1945).

pire íróasztalom rejtett fiókjai színültig telve voltak... nyílhegyekkel, ágyúgolyókkal, lándzsákkal, és egyéb középkori harci fegyverekkel. Íróasztalom fölött Rosty hagyatékból származó „mellvért”, ko-

vás fegyverek és Napóleon hadjáratából eredő egyéb harci eszközök díszlegetek. Gyűjtő szenvedélyem legfőképpen őrzött kincse, Kisfaludy Sándor család iratainak ágaskodó ember koponya volt, melyen a költő Lavater tanai szerint minden érzés helyét kijelölte.”

A régiséggyűjtemény különösen 1887 után, a vaskereskedés átvételével gyarapodott rendszeresebben. Csak ekkor, a bolt és a tudomány összekapcsolásából született meg a múzeum: a földművesek a számukra

3. Darnay Kálmán „Múzeumi lapja”
3. Museums-Nachrichtenblatt von Kálmán Darnay.
3. Le „journal du musée” de Kálmán Darnay.
3. „Музейный лист” Калмана Даани.

2. Darnay Kálmán szülőháza, a Darnay-Múzeum első épülete.
2. Geburtshaus von Kálmán Darnay; das erste Gebäude des Darnay-Museums.
2. La maison natale de Kálmán Darnay, le premier édifice du Musée Darnay.
2. Родной дом Калмана Дарнай, первое здание Музея Дарнай

jelentéktelen régiségeket itt cserélik el kaszára, sarlóra, s a kereskedés jövedelméből telt az értékeesebb darabok megvételére is. Ennek szellemében Darnay újságot is szerkesztett. 1899-től megjelent a vaskereskedés fellendítését és a gyűjtemény növelését szolgáló 3000 példányos Házibarát, (3. kép) emellett pedig 1905—1914 között A Sümegi Darnay-Múzeum Ingyen Naptára, (4. kép) melyet a vasüzlettel kapcsolatos múzeum gyarapítói kaptak ajándékba.

A hatalmas gyűjtemény adminisztrálása egész embert kívánt. A kereskedői munkába belefáradt Darnay az üzlet vezetését másra bízta, s ő csak régészeti, irodalmi, múzeumi munkával foglalkozik. Mindez nem előzmény nélkül történt. A csabrendeki urnatemető ásátása révén kötött ismeretséget a kor kiváló szakembereivel: Pulszky Ferencsel, Rómer

Ingyen! Ingyen!

„HÁZIBARÁT”

DARNAY KÁLMÁN vas- és fűszerkereskedő KÖZHASZNU ÉRTESÍTŐJE.

IV. évfolyam, 3. szám. Süveg, 1903. a postabélyeg kella.

Hirek a muzeumból.

Kassa város H. Rákóczi Főtere 200 éves jubileumára kiadást rendezett, melyen a múzeumon is részt vett, egész külön termet szolgált Rákóczi közre vonatkozó 227 db. leginkább hadtörténeti emlékek. Így a múzeum október 1-éig, míg a tárgyak a kiállításra visszatérnek, hideg, de azért nyitva áll a nagyközönségnek meglekintésre.

Az elmúlt hónapban a múzeum nagyon sok szép és becses dologgal megrögzött és szives örömmel mondok köszönetet az alábbi listából olvasóimnak, kik adományokkal hozzájárultak a múzeum gyarapításához, fejlesztéséhez:

Heretény József földbírtokos, Vindornyalak: Egy óriási nagyságú remekművi telt pipát a XVIII. század elejéről, melyen Szigetvár ostroma, Zrínyi Miklós hősi kirohantása van megörökítve. E pipa a Rákóczi kiállításán van jelenleg. Ugyancsak ő ajándékozta a múzeumnak egy igen szép magyar csizmával ellátott telt pipát, 1848-ból. **Gaal Gaston** földbírtokos, Lombóvár: Fonyódi árkában lett 20 darab díszes telt, szőrtelű fekete bronz karperecska. **Zsinyovszky Lajos** főbíró: 1 db XV. századból két kézzel való karol, 1 db bronz karperecska, 1 db XVI. századból sarkantyút, 1 db honfoglalás kori sarkantyút, 1 db ágyugolyót, 1 db XVI. századból vaskulcsot.

Rényi Ernő földbírtokos, Háló: 1 db XVII. századból díszített aranyozott mórnyi széklet bronzból, mely függőleges, vízszintesről, dejellett tartalmaz az ujjára is együttes, 1 db XVIII. századból dejellett és napóros, 1 db hollandi. által 1742-ben vert nagy bronz gulyarost. **Mári Teréz** úrnak, 1 db Zeigmond (ung.) király 1/2, tollfésma, 3 db Zeigmond ostigáras, 1 db római ermet és 9 db különböző ezüstméret, **Nevai Sándor** háborúsester, Süveg: 20 darab régi hábitás mintájú XVIII-XVIII. századból, mely karos vitével, tördés dívatu aszony alakokat stb. ábrázol. E gyűjtemény jelenleg a Kassai Rákóczi kiállításán van.

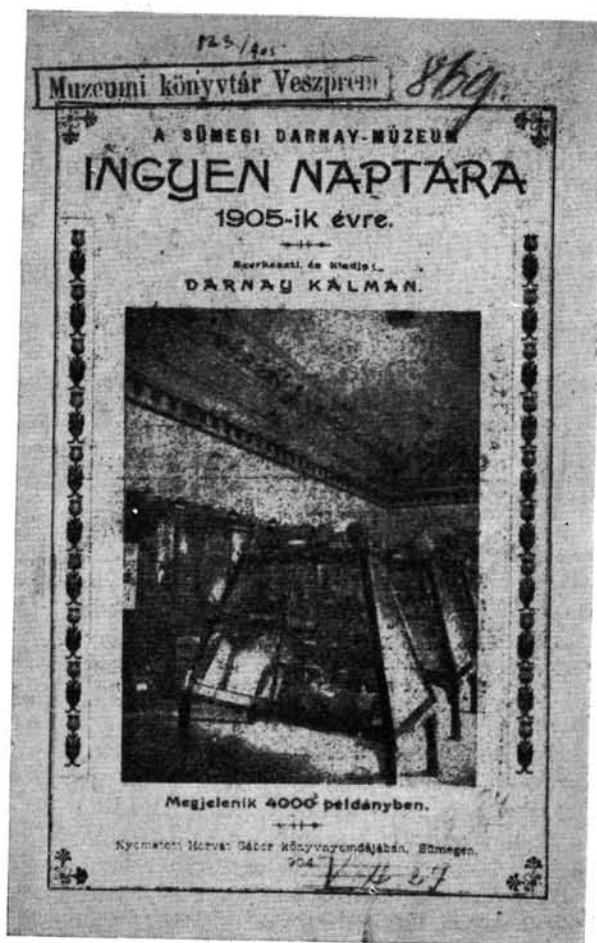
Szalay Ernő őrnagy, Fonyód: 1 db Hunyady korabeli, szokatlan nagy, s lovagtornákon használt sarkantyú. **Ferics N ur**, Kaposvár: 1 db kálygafőre írt régi festményekkel ellátott kályga **Corpus Comend** római kötéshoz, **Kaszy János** Kaposvár: 1 db ezüstméretű órák hardczart, 1 db szőrtelű botot a XVIII. századból, **Darnay Béla**, Kaposvár: 1 db Hieronymus aranyat 1778-ból, 1 db 1848-iki magyar falista aranyat. **Bosz Mariak**, Enying: 1 db váruacska, mely Török Bálint nevűhor (szőrdie, 1 db Corpus Jurist, 2 db régi könyv. **Keller Ferenc** tanító, Lea. Némethfalva: 1 db érdekes faragvány régi fonórokkát. **Jeschimistal** István, Süveg: 1848-iki szőrtelű hábitásdísz Belső lájstromok, **Szegez Géza**, Vindornyalak: 1 db, csiszolt kőfejű. (Kassayváros munkái). **Sedjentes Orbán**: 1 db kályga as. 1 db, kőfejű. **Talka István**: 1 db, kályga as. **Tar Kálmán**, Baza: 1 db kályga, 1 db ró. met a kőfejű. **Talka István**: 1 db, kályga as. **Molnar György**, Csabrendek: 1 db, kályga. **Csaba István**: 1 db, kályga as. **Szegez Lajos** piákos, Gyömrő: 1 db helyen lett 1 db sarkantyút, 1 db lópalkót. **Szegez Lajos** piákos, Gyömrő: 1 db

4. A sümegi Darnay-Múzeum „Ingyen Naptára”.
 4. Der kostenfreie Kalender des Darnay-Museum in Sümeg.
 4. Le “Calendrier Gratuit” du Musée Darnay de Sümeg.
 4. „Бесплатный календарь” шюмегского Музея Дарнай.

Flórisossal, Hampel Józseffel. Tőlük kapja az első ösztönzést, és szakmai segítséget. Römer 1886-ban így búcsúzik a fiatal Darnaytól: „Én távozom, Te lépsz fel és kövesd nyomdokaimat.” Különösen Hampel támogatását kell kiemelni, akinek élete végéig tartó barátsága tette Darnayt valóban szakemberré, segítette régészeti publikációinak megjelenését. 1889-ben résztvett az európai régészeti konferencián Berlinben s itt alapozta meg az évek során egyre gyarapodó külföldi kapcsolatait. Nagyon gyakran utazott Budapestre, a Magyar Nemzeti Múzeumba „múzeumi tanulmányi látogatásra.”

1890 óta tagja volt az Országos Régészeti és Embertani Társulat igazgató választmányának. 1927-ben Sümeg városa a múzeum fél évszázados jubileuma alkalmából díszpolgárrá választotta. Elnöke volt az 1841-ben Kisfaludy Sándor által alapított sümegi Kisfaludy Körnek és Színpártoló Egyesületnek. Tiszteletbeli tagjává választotta a győri Kisfaludy Kör, a Kisfaludy Irodalmi Társaság, a Dunántúli Írók és Művészek Társasága, a Balaton Társaság, a Balatoni Szövetség, a Magyar Néprajzi Társaság és még sok más egyesület, szövetség.

Az első állami elismerést Sümeg és környékének régészeti kutatásában elért eredményei hozták meg. 1895-ben a kormány megbízásából Dunántúl több helyén ő vezette a milleneumi ásatásokat, majd ezek sikeréért 1897-ben koronás arany érdemkereszttel tüntették ki. Ugyanakkor a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta Kisfaludy Sándornak a Darnay-család tulajdonát képező 3600 kötetes könyvtárát és családi iratait. Egy évtized múlva elhatározza, hogy több, mint húszesztendő gyűjtőmunkájának eredményét, a Darnay-Múzeumot is felajánlja az államnak. A vallás- és közoktatásügyi miniszter azzal az elvi kötéssel fogadja Darnay elhatározását, hogy a múzeum az Állami Darnay-Múzeum címet kapja, Darnay életében Sümegen marad, később pedig, ha ezt múzeális szempontok úgy kívánják, a teljes gyűjtemény a főfelügyelőség által meghatározandó helyre kerül. A szerződést 1909. nov. 9-én írták alá, majd 1912. szept. 20-án kelt 54.616/1912 sz. miniszteri rendelettel hagyták jóvá. A gyűjteményt Fraknói Vilmos, Szalay Imre és Mihálik József vették át. Nemes cselekedetéért 1910. szept. 14-én Darnay, mint az Állami Darnay-Múzeum igazgatója a királyi tanácsosi címet kapja meg.

A Múzeumi és Könyvtári Értesítőben így emlékeztek meg erről az eseményről: „E legmagasabb kitüntetés méltó jutalma annak a lankadást nem ismerő működésnek, amellyel Darnay Kálmán, a hazai régészet és közművelődés ügyét immár 33 éven át oly önzetlenül s annyi lelkesedéssel szolgálja.” A szerződés értelmében Darnaynak haláláig 3600 K évi állami múzeumigazgatói életjáradékot biztosítottak. Darnay és családja a vaskereskedést a szülői házzal együtt eladta s helyette megvette a helybeli gimnáziummal szemközti egyemeletes sarokházat, mely átalakítással együtt 85 000 aranykoronába került. A rossz karban levő épület múzeummá való átalakításához a minisztérium 24 000 K segéllyel járult hozzá.² (5. kép)

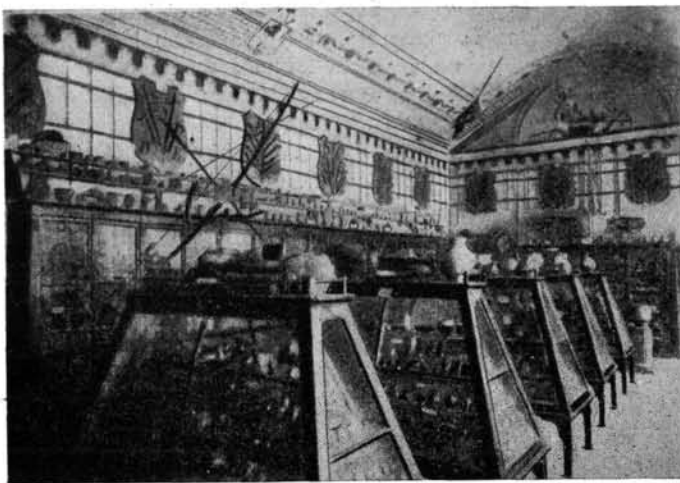
Az I. világháború és az utána következő infláció Darnayt anyagilag teljesen tönkretette. A miniszté-

5. Az Állami Darnay-Múzeum épülete
 5. Gebäude des Staatl. Darnay-Museums.
 5. L'édifice du Musée Darnay.
 5. Здание Государственного музея Дарнаи.

rium rendkívüli segélyekkel, majd 1927 januárjától havi 400 P életjáradékkal biztosította a múzeumvezető munkáját. Elismerésképpen 1922-ben kormányfőtanácsosi címmel tüntetik ki.

A keszhelyi múzeumépület elkészültével (1928) a „Dunántúli Központi Múzeum” eszméjének megvalósítása érdekében s az 1909-ben megkötött szerződés értelmében a minisztérium a múzeum teljes anyagát a Kisfaludy-relikviák kivételével 1937 végén Keszthelyre szállíttatta. Ez lett egyben a gyűjtemény veszte is: a keszhelyi, a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum anyagával együtt a zalaegerszegi pályaudvaron 1945. márciusában szőnyegbombázás következtében elpusztult. Alapítója, létrehozója, szentmártoni Darnay Kálmán pár hónappal később, 1945. július 2-án, 81 éves korában meghalt.

Gyűjtőtevékenysége: A humán érdeklődésű Darnay régészeti, hadtörténeti, néprajzi, iparművészeti, numizmatikai és okmánygyűjtéssel foglalkozott, a természettudományt csak néhány őszállatcsont képviselte az őskori anyagban. A gyűjtemény nagyobbrészt helyi vonatkozású anyagot ölelt fel, de országos viszonylatban is vásárolta a tárgyakat. Gyűjtőtevékenységének területe Zala, Veszprém és Somogy megyékre terjedt ki, mivel az említett megyékben, különösen Somogyban, a múzeumok létesítése csak a századforduló táján történt meg. (6. kép)

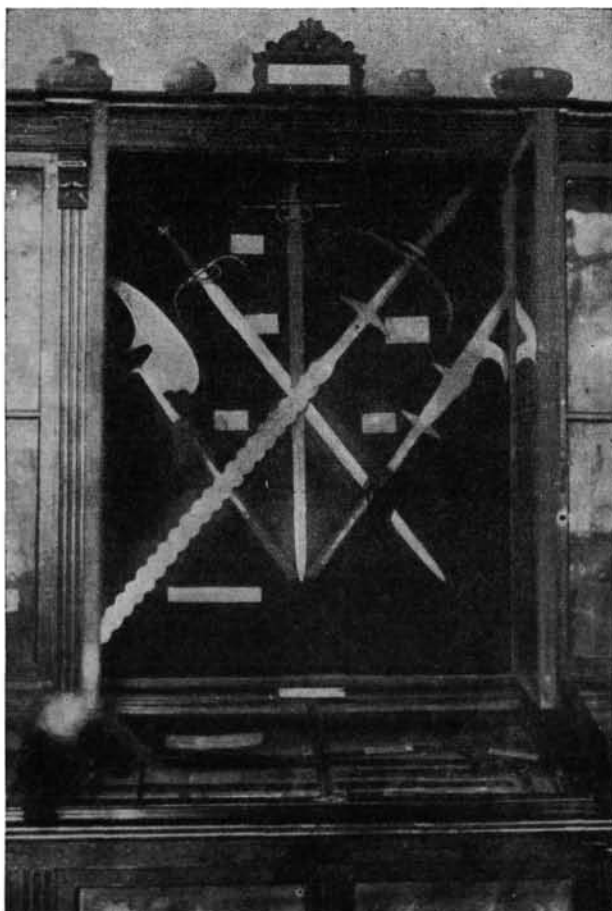
A régészeti anyag, bár nem egy darabja csak szórványlelet volt, a múzeumalapító ásatásai révén rendszeresen is gyarapodott. Első nagy ásatása a *csabrendeki hallstattkori* urnatemető feltárása, melyet 1882-ben kezdett meg, s még 1893-ban sem fejezte be.

Ezzel az ásatással teszi nevét mind hazánk, mind a külföld tudósai előtt ismertté. A kisebb leletmentésszerű feltárások után, melyeket az Archeológiai Értesítőben publikál, a *Somló-hegyi őskori telep* ásatása a következő nevezetesebb terepmunka. Jelentőségét az előkerült egyedi darabok, az ún. víz-hordó leány szobra, a bronzciszták, stb., a telep és a temető egysége adják meg még ma is. A leletanyag korban a neolitikumtól a késővaskorig végigkísérhető, s csak sajnálni tudjuk, hogy semmiféle ásatási felmérés nem maradt fenn. A keltakort kiváló darabokkal mutatta be a múzeum gyűjteménye. Ezek Csabrendekről, a tapolcai „avardomb”-ról, a Szentgrót-polgárvárosi ásatásokból származtak. A legnagyobb keltakori feltárás azonban a somogy megyei, Kaposvár melletti Szalacsán történt. A római korba is átnyúló életű oppidum több évig tartó kutatása alkalmával országosan is kiemelkedő, a pénzverőműhely szerszámkészletével pedig világhírű leletanyag került a sümegi múzeumba. Közlése az AÉ.

6. Részlet az Állami Darnay-Múzeumból. Régészeti gyűjtemény
 6. Ein Teil des Staatl. Darnay-Museums. Die archäologische Sammlung.
 6. Détail du Musée Darnay. Collection archéologique.
 6. Часть рственнГосуюого л и зева Дарнаи. Археологическая коллекция.

7. Részlet az Állami Darnay-Múzeumból. Hadtörténeti gyűjtemény.
7. Ein Teil des Staatl. Darnay-Museums. Kriegsgeschichtliche Sammlung.
7. Détail du Musée Darnay. Collection d'histoire militaire.
7. Часть коллекции военной истории Государственного музея Дарнай.

8. Részlet az Állami Darnay-Múzeum hadtörténeti gyűjteményéből.

8. Ein Teil der kriegsgeschichtlichen Sammlung des Staatl. Darnay-Museums.

8. Détail du Musée Darnay. Collection d'histoire militaire.

8. Часть Государственного музея Дарнаи. Коллекция военной истории.

A hadtörténeti gyűjtemény a harci eszközök: kardok, csákányok, buzogányok, fejszék, nyílhegyek, zablák, kengyelek, sarkantyúk stb. fejlődését mutatta be a honfoglalás korától a 48-as szabadságharcig. (7—9. kép)

Az okmánygyűjtemény középkori okleveleken kívül a XVI. századtól számos jelentős államférfi, egyházfő, tudós és művész kéziratát tartalmazta.

A néprajzi gyűjteményben a sümegvidéki hímes halotti lepedőszélek, varrottások, pástorfaragások, mángorlók, borotvatartók, a Veszprém és Zala megyékkel kapcsolatos betyáremlékek, céhkorsók legszébb darabjai voltak megtalálhatók.

Az iparművészeti gyűjteménynek országosan is elismert darabjai voltak. A dunántúli kolostorok (főleg ferencrendiek) használatban nem levő miseruhái, kelyhei, ereklyetartói, füstölői, szenteltvíztartói, faszobrai gazdag sorozatban kerültek a Darnay-Múzeumba. A gyűjtemény másik értékes részlege a főleg dunántúli és kis részben felvidéki kerámia-üzemek, mint pl. Herend, Pápa, Városlőd, Tata Pécs és Holics kezdeti gyártmányait felölelő gazdag kerámiaanyaga volt. (10. kép)

Tudományos és szépirodalmi munkássága: Irodalmi tevékenysége bibliográfiájának alapján munkásságát két időszakra bonthatjuk fel, választóvonaluk az első világháború.

A világháború előtt figyelme főként a Kisfaludyak sümegi működése és a régészet felé fordult. 16 éves korában jelent meg első cikke a „Magyarország és Nagyvilág” hasábjain. Régészeti, kultúrhistoriai dolgozataival 1882—1913 között állandó munkatársa volt az Archeológiai Értesítőnek, s száznál több történeti s egyéb elbeszélését közölték a budapesti lapok, az Ország-Világ, a Vasárnapi Újság, a Magyar Salon, a Társaság, a Budapesti Hírlap, a Magyar ország, a Pesti Hírlap, a Magyarság, a Magyar Hírlap hasábjain. Természetesen a régészeti feltárások eredményeinek publikálása a legfontosabb: az AÉ.-ben, a Zalai Közlönyben, a Történelem, Régészet és Néprajz-ban, a Magyar Salonban, a Zalavármegyei Évkönyvben, az Archeológiai Közleményekben, a Balatoni Múzeum Egylet Évkönyvében, a Mitteilungen

hasábjain kívül a múzeum kevésbé ismert Ingen Naptárában történt meg, az ugyanott talált római aranykincs darabjaival együtt.

A népvándorláskor szórványanyaga mellett (Kisköszeg, Sümeg) egyetlen jelentős feltárása a lesence-tomaji avar temető 108 sírja volt, melynek publikációja, bár elkészült, még sem jelent meg.

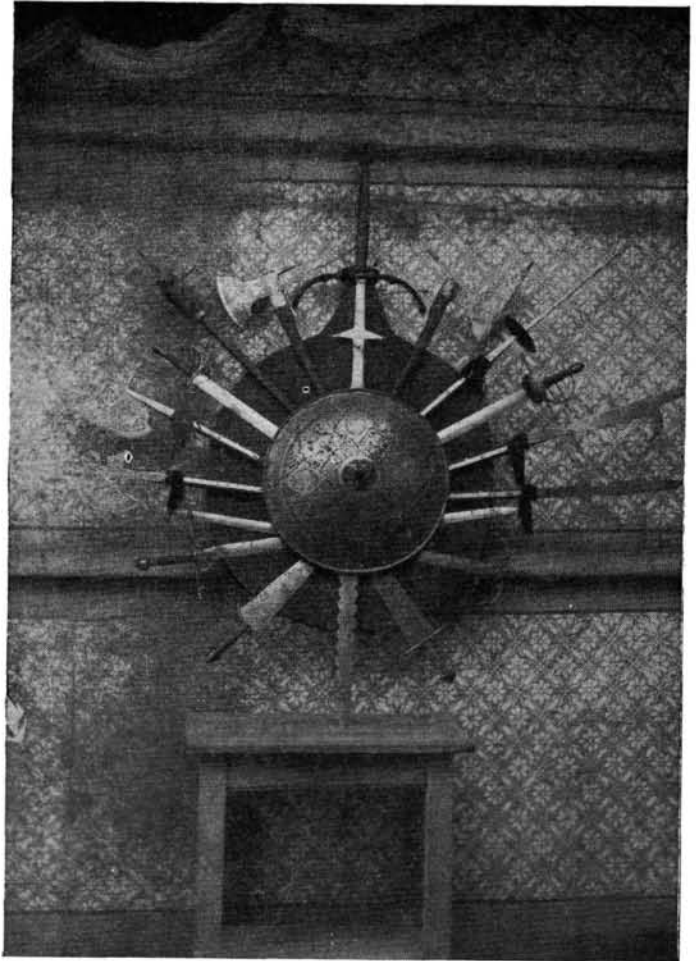
A honfoglaláskori leletek közül csak a nagykapornakit és a zalaszántóit közli, a többiről a múzeum leltárkönyvei tanúskodnak. Jelentősebb középkori ásatása nem volt, az egervári XIII. századi ezüstkincessel foglalkozó dolgozata kéziratban maradt.

Összefoglalásképpen elmondhatjuk, hogy régészeti eredményei ma is nélkülözhetetlenek Zala, Veszprém és Somogy megyék régészeti kutatása során. Fel kell hívnunk azonban a figyelmet az Állami Darnay-Múzeum eredeti leltárkönyveire, a bennük található feljegyzésekre, melyeket a kutatás sohasem vett figyelembe, pedig nélkülük a közölt leletanyag sem értékelhető biztonsággal.

9. Részlet az Állami Darnay-Múzeum hadtörténeti gyűjteményéből.
9. Ein Teil der kriegsgeschichtlichen Sammlung des Staatl. Darnay-Museums.
9. Détail de la collection d'histoire militaire du Musée Darnay.
9. Часть коллекции военной истории Государственного музея Дарнаи.

der Anthropologischen Gesellschaftban, a Múzeumi és Könyvtári Értesítőben megjelent több mint hatvan cikke is bizonyítja. Nem elégszik meg azonban a tudósvilágnak adott jelentésekkel, mert mint gyakorlati szakember napról napra tapasztalja, hogy mennyi tudományos érték pusztul el nemtörődöm-ség, tájékozatlanság révén. 1900-ban megjelenteti „Magyarország őskora” című kis könyvét, melyben nem a tudományág addigi ismereteinek összegezése a cél, hanem „csak az archeológiai tudomány mai színvonalán szűk keretben mozogva, fogja bemutatni az ősembert az ő kezdetleges kultúrájával. Nem is táplál nagyobb igényeket, minthogy eljusson az iskolák könyvtáraiba, hasznos olvasmányul szolgálva az ifjúságnak. Ne hiányozzék a falusi plébános, a kántor, a tanító, a jegyző, a földbirtokos, a gazdatiszt íróasztalán, mert tőlük nyerheti az első felvilágosítást... a szántó gyermek az ekéje által feltúrt kőbalta éléről, melyet eddig villámkőnek, Istennyilának nézve, babonás félelemmel rejtett el... Ha e kis füzetecske eljutva rendeltetési helyeire csak egyetlenegy őskori leletet is ment meg az elkallódástól, már bőven kárpótoltattam azért a fáradságért, mit tudományunk iránti lelkesedésből ezen kis mű megírására fordítottam.” A korabeli kritika is ezt a gyakorlati célt tartja a könyv erényének, mert pótolja Rómer 1866-ban megjelent, régen elfogyott Műrégészeti Kalauzát.

A népművelés — a tudós ismereteinek könnyen érthető módon, népszerű formában történő továbbadása — nem fejeződik be ezzel a könyvvel. Apró régészeti cikkeket, felhívásokat közöl a *Házibarában*, a Darnay-Múzeum ingyen-újságjában, majd a legjobb formát találja meg, a kalendáriumot, mint még a századforduló utáni idők parasztságának is legfontosabb olvasmányát. 1905—1914 között tíz alkalommal jelenteti meg a „*A Sümegi Darnay-Múzeum Ingyen Naptárát*”, melyben a naptár, a hetivásárok felsorolása és a hirdetések mellett a legnagyobb részt a múzeumról, a régészetről szóló cikkek foglalják el. Kedvenc alakja a valóságban is létező „Péter koma”, a múzeum mindenese, aki rokonának, a „Sógor”-nak és az érdeklődő parasztember típusát képviselő „Gazdá”-nak tréfás, párbeszédés formában

mondja el a múzeum tárgyainak történetét, előkerüléseiket és korukat, aki borozgatás közben csepegteti a tudományt ismerősei fejébe.

Darnay azonban nemcsak a falusiakat szerette volna a múzeumügy szolgálatába állítani, az értelmiséget is meg akarta nyerni. Számukra az ismeretközlés új formáját választja: két legnagyobb ásatásának eredményeiről szépirodalmi regényt ír. Ő az első, aki ezen az úton jár, s a közönség érdeklődéssel olvasta a somlóhegyi ősember életét megelevenítő *Gisimárt*-t vagy a szalacsikai kelták pénzveréséről szóló *Tagisir*-t.

Gyermekkortól a síríg végigkísérő témája Kisfaludy Sándor élete volt. Először a költő levelezése közlétevéseiben segédkezik, majd a gyűjtemény gyarapodtával Darnay célja a Kisfaludyakra vonatkozó minden dokumentum megszerzése. A századforduló táján másodvirágzását élő Kisfaludy-kultusz egyik

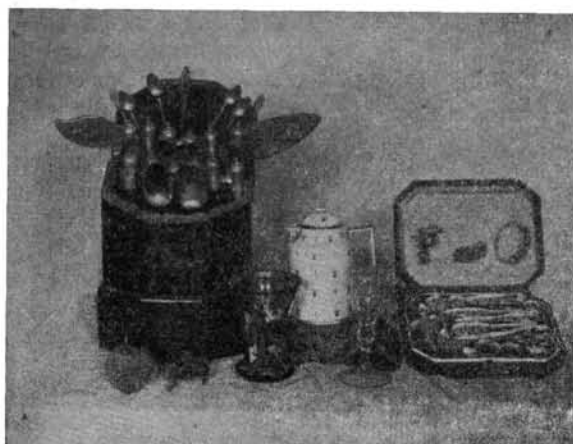

10. Részlet az Állami Darnay-Múzeum iparművészeti gyűjteményéből.
 10. Ein Teil der Kunstgewerbesammlung des Staatl. Darnay-Museums.
 10. Détail de la collection d'art décoratif du Musée Darnay.
 10. Часть коллекции прикладного искусства Государственного музея Дарнай.

legnagyobb támogatója, s neki köszönhetjük, hogy a Balatonvidéken Kisfaludy Sándor emléke ma is oly elevenen él. A költő alakja szövi át a *Kaszinózó táblabírák* adomaköteteit s életét a *Testőrszerelmek*, *Elkésztett csók* című történelmi korrajzaiban dolgozta fel.

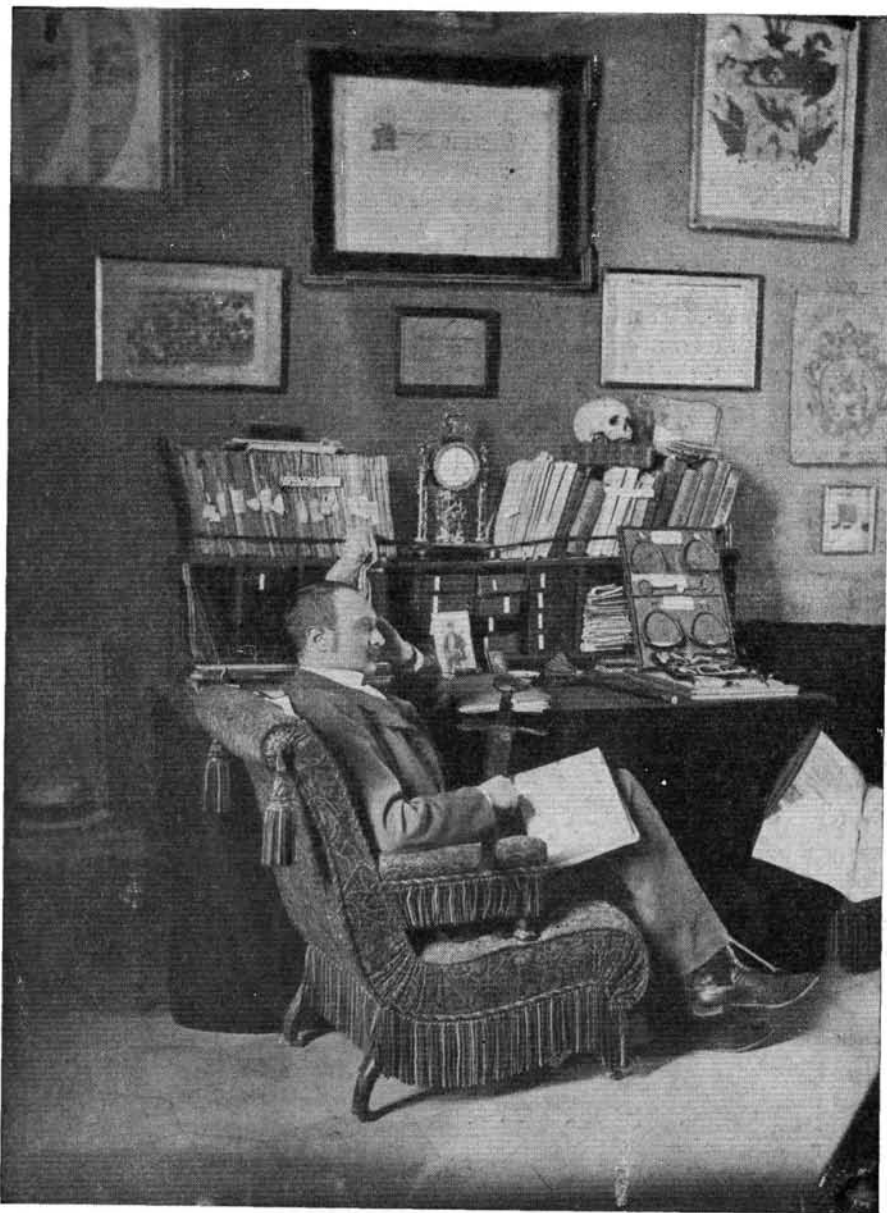
Az I. világháborúval befejeződnek nagyszabású ásatásai, régészeti anyaggal foglalkozó feldolgozásai. A 60. évét átlépő Darnay eddig szerzett kultúrtörténeti kutatásainak anyagát szeretné közreadni, ezt jelzik regényei: a *Testőrszerelmek* (1926), a balatonmenti várak történetével foglalkozó *Bujdosó gyöngysor* (1928), a *Kaszinózó táblabírák* (1929). Regényeinek sikere ízes, színes, költői nyelvében rejlik. Történelmi regényében, a *Bujdosó gyöngysor*-ban figyelhetjük meg legjobban, hogy a korszak legismertebb historikusai közül éppen Takáts Sándor volt nagy hatással rá. Sajnálatos módon kéziratban maradt az 1935. év telén befejezett *Dunántúli várak és várkastélyok* c. munkája, melyben 300 illusztrációval 52 vár történetét dolgozta fel, művét egyetemi segédkönyvnek szánva.

A múzeum: A tárgyi anyag szaporodtával, annak befogadására Darnay vaskereskedésének nagytermét alakítja át múzeum céljaira. Ebben kap helyet a nagyjából régészeti, de iparművészeti, néprajzi és hadtörténeti anyagot is felölelő gyűjtemény. A múzeumnak erről az időszakáról keveset tudunk, csak fényképek tájékoztatására vagyunk utalva. Létesítése valószínűleg az 1887 utáni évek valamelyikében történt. A muzeális anyag minden zsúfoltság ellenére szakosított; a régészeti, a néprajzi, az iparművészeti gyűjteményágak mellett hadtörténeti, levéltári és Kisfaludy-relikvia osztályokkal is rendelkezett az első múzeum. (11. kép) Az állandóan növekedő anyag okozta helyhiányt 1908-ban, a múzeum állami tulajdonba kerülésével oldották meg a kisváros főterén álló emeletes sarokház megvásárlásával. Az épületbe 1909. április 1-én költöztek be, s ez-

11. Kisfaludy Sándor étkezlete, ezüstjei (A Darnay család magántulajdona)
 11. Das Besteck und Silbergegenstände von Sándor Kisfaludy (Privateigentum der Familie Darnay).
 11. Le service de table et l'argenterie de Sándor Kisfaludy (Propriété de la famille Darnay).
 11. Столовый прибор и серебряные посуды Шандора Киш-уфалди. (Частная собственность семьи Дарнай.)

12. Darnay Kálmán, múzeuma igazgatói irodájában
12. Kálmán Darnay. in der Direktionskanzlei seines Museums.
12. Kálmán Darnay dans le bureau du directeur du musée.
12. Калман Дарнай, в своей конторе директора музея.

után rendezték át, vették számba a gyűjteményt. Az új épület lépcsőházában és első termében az őskori gyűjtemény, a második teremben a hadtörténeti volt kiállítva. A harmadik terem a Kisfaludy-ereklyéket, a gazdag irodalomtörténeti és történelmi okmánygyűjteményt tartalmazta, míg a negyedikben néprajzi, az ötödikben iparművészeti, a nagy előcsarnokban az őslény- és kővületgyűjteményt helyezték el. A számbavétel eredményét 1913-tól ismerjük: a gyűjtemény ekkor 17 823 darabból állt. 1915-ben az

osztályok darabszámát is közlik: a régiségtár 11 322, a néprajzi 1447, az iparművészeti 1018, a Kisfaludy s egyéb 4082, a múzeum összesen 18 118 darabot tartalmazott, míg a szakkönyvtár 249 kötet volt. (12. kép)

Az első világháború utáni infláció (1922) a múzeumot alapjaiban veszélyeztette. A múzeumigazgató kénytelen volt irnokát és hivatalsegédjét fizetés hiányában elbocsátani és a múzeumot bezárni. Ekkor vetődik fel a gondolat, hogy a múzeum régészeti

anyagát Keszthely kapja meg, míg a Sümegen maradó ipar- és képzőművészeti gyűjteményt országos jellegűvé fejlesztették. Ugyanakkor a veszprémi püspökség tulajdonát képező Kisfaludy-házban pedig a weimari Goethe-ház mintájára emlékmúzeumot szerettek volna berendezni. Mindez azonban terv maradt, mely a püspökségnek, a megyének és a kisváros előjáróságának ellenállása, nemtörődősége miatt megbukott. A kultuszminisztériumban ennek láttán érlelődő szándék 1937-ben valósult meg: az Állami Darnay-Múzeum őskori, hadtörténelmi, néprajzi és iparművészeti anyagát, kb. 20 000 leltározott tárgyat az év végén 154 ládába csomagolva két muzeológus (dr. Papp László és dr. Török Gyula) segítségével Keszthelyre szállítják és ott ismét beletárolják. A Sümegen maradt Kisfaludy emléktárgyakból és többezernyi okmányból, kéziratból az ismét átépített múzeumépületben 1938 tavaszán a két nagyteremben 15 tárlójával megnyílt az új kiállítás, a múzeum nevét *Kisfaludy-Múzeumra* változtatták. A kiállítás 1944-ig volt megtekinthető, akkor lebontották, és elcsomagolták. Darnay Kálmán halála után a

gyűjtemény új igazgatót kap Sabján János gimnáziumi igazgató személyében. Távozása után, a Petőfi Irodalmi Múzeum gondozásába került gyűjtemény 1950. máj. 1-én nyílt meg újra a nagyközönség előtt, *Kisfaludy Emlékmúzeum* néven új épületben, a költő szülőházában. Ismételt átrendezés, a tematika bővítése után is jórészt a Darnay gyűjtötte anyag alkotja ennek az egyre jobban látogatott kis múzeumnak kiállítási anyagát. Ehhez járul 1964 májusától a család birtokában fennmaradt tárgyakból egy teremben a Darnay Kálmán emlékkiállítás is. (13. kép)

*

Végezetül feltehetjük a kérdést: Hogyan gyűlt össze ez a hatalmas anyag, amely Dunántúlon mind mennyiségre, mind minőségre a legelső között volt az első világháború előtt? A választ maga Darnay személye adja meg: kevés gyűjtőt ismerünk, aki olyan szorgalommal, éleslátással, ügyességgel működött volna, mint ő. Ismeretségi körébe a minisztertől a földművesig, művésztől a tudósig mindenki beletar-

13. A Kisfaludy Sándor szülőházában létesített emlékmúzeum.
 13. Das Gedenkmuseum im Geburtshaus von Sándor Kisfaludy.
 13. Le Musée installé dans la maison natale de Sándor Kisfaludy.
 13. Музей-памятник, созданный в родном доме Шандора Кшшфалуди.

tozott: mindenkit a múzeumügy szolgálatába igyekezett állítani. Önéletrajzában írja, hogy a múzeumi terület emberein kívül személyesen ismerte Jókait, Mikszáthot, Gárdonyit, Adyt, kiknek társaságában sok kellemes estét töltött a Kispipa vendéglőben, a Balatoni kávéházban. Legjobb barátai közé tartozott Eötvös Károly s nem egy levelet váltott Rippl-Rónai-val, Istók Jánossal, Kaffka Margittal. Sümegi lakása mindenki előtt nyitva állt, s íróink, festőink közül számosan töltöttek ott kellemes napokat. Csak egy jellemző példát említtünk: a nagybányai festőiskolát Sümegre szerette volna telepíteni. Cikkein kívül, melyekben anyagi támogatást kért a megyétől, saját pénzén biztosította a festők ellátását a nyári idő-

szakra: 1925-ben a nagybányai csoport Sümegen dolgozik. Annak ellenére, hogy a megye a festőiskola gondolatát nem hagyja jóvá, baráti körének anyagi támogatásával megszervezi a további évekre is a sümegi művésztelepet, melynek emlékeztetője a résztvevők által kis vázlatokkal díszített, a sümegi múzeumba került palettagyűjtemény.

Tovább sorolhatnánk a példákat, de ez túlnőne a megemlékezés terjedelmén. Darnay Kálmán, az archeológus és gyűjtő életének, sokrétű munkásságának feldolgozása még a jövőre vár. Szükséges is, hiszen a többi között a dunántúli régészeti mozgalom egyik úttörőjéről van szó.³

Németh Péter

JEGYZETEK

- ¹ A Budapesti Közlöny 1884. június 1-i (123. sz.) számában megjelent közlemény szerint a király és a miniszterelnök megengedik, hogy Dorner Kajetán sümegi lakos, saját, valamint gyermekei vezetéknévét, a magyar nemesség épségben tartása mellett, *Darnay*-ra változtathassa át, és neki, valamint törvényes utódainak a „szentmártoni” előnevet adományozzák.
- ² Az államnak nem a teljes gyűjteményanyagot adták át. Tudomásunk szerint a Darnay-család magántulajdonában maradt a képgyűjtemény, a porcelángyűjtemény

(köztük több mint 500 szenteltvíztartó), régi címeres pohársorozat, régi bútorok. E gyűjtemény egy része ma özv. Tóth Károlyné, sz. Darnay Sarolta birtokában van.

³ A Darnay-életrajz összeállításához kiindulásként a sümegi Kisfaludy Emlékmúzeum adattárának Darnay-gyűjteményét használtuk fel. (Az anyag előkészítésében nyújtott segítségért Kovács J. Andrásnak ez úton is köszönetünket fejezzük ki.) A felhasznált anyagot 1. Függelék V–VI. sz. alatt.

FÜGGELÉK — ANHANG

Darnay Kálmán régészeti, néprajzi, szépirodalmi működésének bibliográfiája (1880–1942)

- AÉ. = Archeológiai Értesítő
 MKÉ. = Múzeumi és Könyvtári Értesítő
 SDMN. = A Sümegi Darnay-Múzeum Ingyen Naptára
 MAG. = Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft
 □ = képpel (mit Bild)
 = = ismertetés (Besprechung)

I. MÚZEUMI TERÜLET:

- 1891.
1. Egy magánmúzeum. *Magyar Salon*, XV. 242–256. □
1897.
 2. Egy magánmúzeum. *Gyűjtők Lapja*, II. 15.
1899.
 3. Házibarád. (1905-től a Darnay-Múzeum ingyen újságja) 1899–1910.
1900–1901.
 4. Múzeumból. *Házibarád*, II. 6–7. sz.
1902.
 5. Múzeumból. *Házibarád*, III. 1–4. sz.
1903.
 6. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, IV. 1–4. sz.
1904.

7. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, V. 1–4. sz.
1905–1914.
8. A Sümegi Darnay Múzeum Ingyen Naptára. (= SDMN.)
1905.
9. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, VI. 1–4. sz.
10. A Darnay-Múzeum. *Vasárnapi Újság*, 343–347
11. Péter koma magyarázza a múzeumot. *SDMN.* 2–14
1906.
12. Jelentés a múzeumról. *SDMN.* 30–46
13. Péter koma őstemetőt talál. *SDMN.* 20–25 □
14. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, VII. 3. sz.
1907.
15. Jelentés a múzeumról. *SDMN.* 3–20.
16. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, VIII. 1–3. sz.
17. Péter koma magyarázza a múzeumot. *SDMN.* 40–45 □
1908.
18. Jelentés a múzeumról. *SDMN.* 40–53
19. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, IX. 1–3. sz.
20. Péter koma a múzeumi utazásokról. *SDMN.* 4–17.
1909.
21. Múzeumi hírek. *SDMN.* 14–23 □
22. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, X. 1–2. sz.
23. Péter koma a múzeumi utazásokról. *SDMN.* 4–13 □
1910.

24. Hírek a múzeumból. *Házibarád*, XI. 1. sz.
 25. Péter koma magyaráz az új múzeumban. *SDMN.* 4—10
 26. Vallomások. *Zalamegyei Almanach*, 72—81
 1911.
 27. Hírek a múzeumból. *SDMN.* 19—30
 28. Péter koma magyaráz a múzeumban. *SDMN.* 4—10
 1912.
 29. Hírek a múzeumból. *SDMN.* 29—36
 30. Péter koma magyaráz a múzeumban. *SDMN.* 4—16
 31. Válasz a „Zala” cikkére. (A Dunántúli Központi Múzeumi ügyében) *Zala*, ápr. 12.
 32. Véletlenségek a gyűjtés körül. *Gyűjtő*, 229—232
 33. Ügyeskedés a gyűjtés körül. *Gyűjtő*, 321—325
 1913.
 34. Hírek a múzeumból. *SDMN.* 20—25
 35. Péter koma magyaráz a múzeumban. *SDMN.* 4—20
 1914.
 36. Hírek a múzeumból. *SDMN.* 20—24
 37. Péter koma magyaráz a múzeumban. *SDMN.* 7—20 □
 1916.
 38. Visszaemlékezések. *Társaság*, III. 468—470
 1922.
 39. A sümegi múzeum. *Észak-Zala*, II. 11. sz.
 1923.
 40. Vallomások. *Zalai Évkönyv 1928. évre.* (Zalamegyei Almanach) 48—53
 1930.
 41. Sümegi Kalauz. Sümeg, 1930. 64. p. □
 1934.
 42. A sümegi múzeum kincsei. *Magyarország*, Jún. 17.
 1942.
 43. „Kisfaludy Múzeum” *Sümegi Szűz Mária képes nap-tára 1942. évre.* 40—42 □

II. RÉGÉSZET:

1882.
 44. Ukki lelet. *AÉ.* 58—59
 1884.
 45. Csabrendeki ásátás. *AÉ.* 227—232
 1887.
 46. Levele a csabrendeki leletekről. *AÉ.* 173—175 □
 1888.
 47. Újabb kutatásairól. *AÉ.* 61—62
 48. Tíz év régészeti kutatásaim Sümegh és vidékén. *Zalai Közöny*, 13. sz.
 1889.
 49. Zalamegyei bronz leletek. *AÉ.* 176—177; = Müller O. *MAG.* 1892. 72
 50. A sümegi etruszk bronz edényekről. *AÉ.* 258—253;
 = Müller O. *MAG.* 1892. 74
 51. Nyomok a dabroni urnatemetőből. *AÉ.* 352—353;
 = Müller O. *MAG.* 1892. 76
 52. Rézkori emlékekről Zala megyében. *AÉ.* 419—420;
 = Müller O. *MAG.* 1892. 78
 53. Etruszk bronzedények Zalában. *Történet, Régészet és Néprajz.* (A „Pécs” melléklapja.) I. 1. sz.
 54. Néhány szó Sümegh és vidékének őskoráról. *Történet, Régészet és Néprajz*, I. 9. sz.
 1890.
 55. Újabb adatok a csabrendeki urnatemetőhöz. *AÉ.* 167—168 □
 56. Somogy megyei leletek. *AÉ.* 446
 57. Népvándorlaskori temetkezések. *Magyar Salon*, 218—220
 1891.
 58. Sümegh vidéki leletekről. *AÉ.* 63—64
 59. Csabrendeki újabb urnatemető. *AÉ.* 172—173
 1893.
 60. Újabb leletek Csabrendek vidékéről. *AÉ.* 74—78
 61. A galamboki sírleletről. *AÉ.* 170—171 □
 1894.
 62. Tárkányi leletek. *AÉ.* 192
 1895.
 63. — Kleisl Károly—Szász Antal: Két Nagy-Somló mel-
 léki lelet a hallstatti korból. *AÉ.* 317—324 □
 1896.
 64. Szentgrót-polgárvárosi ásátás. *AÉ.* 127—132
 65. Vas- és zalamegyei régiségekről. *AÉ.* 254—255 □
 66. Sümeghvidéki leletekről. *AÉ.* 425—427
 67. Őstörténeti kutatások Sümeg és vidékén. *Zalavárme-
 gyei Évkönyv a Mülléniumra*, Nagykanizsa, 70—78
 1897.
 68. Vízvezető ólomcső Brigetióból. *AÉ.* 96
 69. Kisapáti bronzkincs. *AÉ.* 116—127 □
 70. Sümeghvidéki leletekről. *AÉ.* 351—356 □
 71. Somogyi leletek. *AÉ.* 456
 72. Rezihegyi bronzlelet. *AÉ.* 456
 1899.
 73. A zalaszántói halmok és két magyar lovas sír. *AÉ.*
 277—280 □
 74. Sümegh és vidékének őskora. *Archeológiai Közlemé-
 nyek*, XXII. 5—85 □; = *AÉ.* 1900. 176; *Ország-Világ*
 1899. 678 □
 1900.
 75. Hadtörténelmi emlékekről Sümegen. *AÉ.* 406—409
 76. Magyarország őskora. Pozsony, 143 p.; = *AÉ.* 1900. 91;
 = *Ethnographia*, 1900. 168—171
 1901.
 77. Sümeghvidéki emlékek a régibb középkorból. *AÉ.* 176—
 182 □
 78. Sümegh és vidéke az őskorban. *Balaton Múzeum
 Egyesület Évkönyve*, 1898—1901. 35—42 □
 79. Sümeghvidéki szkita leletről. *AÉ.* 369—372 □
 80. Népvándorlaskori arany ékszerek és egyéb sírleletek.
Balatonvidék, 18. sz. és *Tapolca és Vidéke*, 19—20 sz.
 81. A csabrendeki diadémáról. *AÉ.* 432—435 □
 1903.
 82. A dályai urnatemető. *AÉ.* 30—37
 1904.
 83. Bericht aus Sümegh. *MAG.* 57—60
 84. Somlyói leletekről a hallstatti korból. *AÉ.* 71—76 □
 85. Szentgrót-polgárvárosi régiségekről. *AÉ.* 177—178 □
 86. Régi ekék részei Sümeg vidékéről. *AÉ.* 196—198
 87. A kőszegi vasleletről. *AÉ.* 343—350 □
 1905.
 88. Szeghalmi ásátásról. *AÉ.* 66—70
 89. Badacsonyi lelet. *AÉ.* 96 □
 90. Fonyódi urnasírról. *AÉ.* 160—161 □
 1906.
 91. A lovasság felszerelésének története. *SDMN.* 4—12 □
 92. Kelta pénzverő és öntőműhely Szalacsán. *AÉ.* 416—
 433 □
 93. Kelta lovassírról. *AÉ.* 62—67 □
 1907.
 94. Kiskőszegi fibulák. *AÉ.* 187, 191 □
 95. Ezüstgyűrű a XIII. századból. *AÉ.* 96
 96. Nagykapornaki honfoglalaskori sírlelet. *AÉ.* 191
 1908.
 97. Kelta pénzverő és öntőműhely Szalacsán. *AÉ.* 137—
 148 □
 98. Hogyan tárjuk föl az őskori urnasírokat? *MKE.* 48—
 51 □
 99. A halom- és veremsírok föltárása. *MKE.* 142—145

- 1909.
100. Sírletekről a vaskorból. *AÉ.* 163—168 □
101. Kelta pénzverő és öntőműhely Szalacsckán. *AÉ.* 334—342 □
- 1910.
102. Hírek a múzeumból. *SDMN.* 17—24 □
103. Szalacsckai római leletek. *MKE.* 26—31, 163 □
104. Kelta pénzverő és öntőműhely Szalacsckán. *AÉ.* 130—140 □
105. Az uzsavölgyi bronzkincs. *AÉ.* 426—431 □
- 1911.
106. Újabb leletek a szalacsckai kelta pénzverő és öntőműhely területén. *AÉ.* 311—328 □
- 1912.
107. Tapasztalatok a veremsírok feltárása körül. *MKE.* 5—9 □
108. Leletek a szalacsckai barbár kelta pénzverő és öntőműhely területéről. *AÉ.* 155—168 □
- 1913.
109. Somlyói szobrocska a régibb vaskorból. Statuette de l'âge du fer à Somlyó. *AÉ.* 408—411, 471 □
110. Somogy vármegye őskora. *MVV.* (Somogy) Bp. é. n. 344—354 □
- 1927.
111. Halálra ítélték Somló várát. *Sümege és Szent-Grót,* 34. sz.
- 1928.
112. Bujdosó gyöngyosor. (A Balatonmenti várak történeti regénye.) Pantheon-kiadás. Bp. Magyar Írások.
- 1935.
113. Dunántúli várak és várkastélyok. (300 illusztrációval.) *Kézirat.*

III. IRODALOMTÖRTÉNET, SZÉPIRODALOM:

- 1880.
114. Döbrentey Gábor levele Kisfaludy Sándorhoz. *Magyarország és a Nagyvilág,* 30. sz.
115. Skublics Imre levele Kisfaludy Sándorhoz. *Magyarország és a Nagyvilág,* 33. sz.
116. Kisfaludy Sándor költeménye sajátkezű írásában. *Magyarország és a Nagyvilág,* 40. sz.
117. Sághy levelei Kisfaludy Sándorhoz. *Magyarország és a Nagyvilág,* 37. sz.
- 1890.
118. Kisfaludy Sándor mint fiziognomus. *Magyar Salon,* 654—655
- 1896.
119. Kisfaludy Sándor. *Zalavármegyei Évkönyv a Millénumra,* Nagykanizsa, 98—104 (megjelent a Zala c. hetilap karácsonyi mellékleteként is).
- 1905.
120. Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza síremléke Sümegen. *Vasárnapi Újság,* 343—347
121. Kisfaludy Sándor levele Nanicájához. *Uo.* □
122. Kisfaludy Sándor életéből. *Uo.* □
- 1912.
123. Apróságok (Zala megye három legnagyobb fiának: Deák Ferenc, Kisfaludy Sándor és gróf Festetics Györgynek életéből). *Zalamegyei Almanach 1912. évre,* 150—158
- 1913.
124. Gísimár. (Regény az őskorból.) Kaposvár. Somogyvármegyei Nyomda R. T. p. 160
- 1916.
125. Visszaemlékezések. (Kisfaludy Sándor vasúti élményeiről.) *Társaság,* III. 468—470

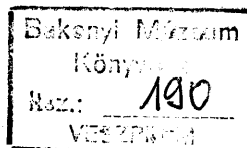
- 1921.
126. Kisfaludy Sándor keresztelője. *Észak-Zala,* I. 2—3. sz. és *Balaton Évkönyv,* 1921. 120—127
127. Tagisír. (Regény az őskorból.) (Bp.) Sacellary Pál: kiadása. é. n. p. 227
- 1922.
128. Kisfaludy Sándor. *Észak-Zala,* II. 39. sz.
129. Éjjeli zene. *Észak-Zala,* II. 39. sz.
- 1926.
130. Festetich Györgyöt megfosztják kamarási rangjától. *Magyarország,* febr. 14.
131. Testőrszerelmek. *Budapesti Hírlap,* XLVI. febr. 16—jún.
132. Testőrszerelmek. (Regényes korrajz Kisfaludy Sándor életéből.) Pantheon-kiadás, é. n. p. 295 □
133. Utcai kaszinózás. *Budapesti Hírlap,* XLV. febr. 11—XLVI. jan. 15.
134. Táblabírói világból. (Történeti tréfák.) *Pesti Hírlap,* 1926. júl. 25—1927. szept. 18.
- 1929.
135. Kaszinói táblabírák. Athenaeum. é. n. n. p. 437 □
- 1931.
136. Elkésett csók. Pantheon-kiadás, é. n. p. 302. Magyar Írások.
- 1932.
137. Kisfaludy, a színházigazgató. *Zalamegyei Újság,* XV. dec. 25.
- 1933.
138. Koccintgatás a Baglashegyen. *Zalamegyei Újság,* XVI. ápr. 16.

IV. EGYÉB:

139. A boszorkányvilágból. *Magyar Salon,* 1890. XXX. 104
140. A sümegi Kaszinó 50 éves története. *Sümege,* 1891.
141. Hévíz regéje. *Ország-Világ* 1897. 774—775
142. Néhány szó vidéki műtörténeti kiállításokról. *MKE.* 1912. 283—285
143. Festőművészek nyaraltatása. *Sümege és Szt. Grót,* 1925. 20. sz.
144. A magyar művészetért. *Napkelet,* III—1925. 207—208
145. Tájékoztató. (Az ezeréves Sümege nevezetességei.) *Sümege.* 1928. □
146. II. Rákóczy Ferenc dunántúli hadainak zászlója. *Pesti Hírlap,* 1929. febr. 10.
147. Dunántúli betyártörténetek. *Dunántúli Szemle,* VII—1940. 440—443
148. A sümegi temető története. *Sümegei Szűz Mária képes naptára 1942. évre.* 66—67 □

V. DARNAY-ÉLETRAJZ:

149. —ay: szentmártoni Darnay Kálmán. *Ország-Világ,* 1897. 791
150. Z—GY—: Darnay Kálmán, Sümege. *Magyarország és Külföld,* II—1898. 9—11. sz.
151. Szinnyei J.: *Magyar Írók* II. k. 631
152. *A Pallas nagy lexikona* XVII. k. 348
153. *Révai nagy lexikona* V. k. 311
154. —y—d: Darnay Kálmán. *Észak-Zala,* II—1922. 43. sz.
155. Békássy Jenő: szentmártoni Darnay Kálmán, az Álami Darnay-Múzeum alapító igazgatója. *Zalavármegye feltámadása a Trianon után.* Bp. 1930. 404
156. Darnay Kálmán önéletrajza 1936-ból. özv. Tóth Károlyné (Sümege) tulajdona
157. Margittay Rikárd: Darnay Kálmán. *Balaton, tájak — emberek.* Bp. 1943. 265—269

158. Darnay Kálmán születésének 100. évfordulója alkalmából Simon István: Darnay Kálmán emlékezete. *Élet és Irodalom*, VIII. 19. sz. és
159. Fenyő István: Egy magyar mindentudó. *Kortárs*, VIII—1964. 8. sz. emlékeztek meg.

VI. DARNAY-MŰZEUM:

160. *Jelentés a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének ... évi működéséről*. 1902: 40; 1906: 25; 1908: 215—217; 1910: 29; 1911: 35—36; 1912: 34—35; 1913: 73—74
161. *Magyar Minerva* IV. 820; V. 554—555; VI. 585
162. Horváth Rezső: Egy megyénkbeli régész gyűjteményéről. 1892. (Újságcikk kefelevonat, a sümegi Kisfaludy-Emlékmúzeum Anyagtára. 269. ltsz.)
163. Eötvös Károly: A Darnay-gyűjtemény. *Utazás a Balaton körüll*. Bp. 1957. 581—595
164. A sümegi múzeum. *Egyetértés*, 1900. okt. 4.
165. Darnay-Múzeum. *Vasárnapi Újság*, 1905. 347—348
166. Eötvös Károly: A Darnay-gyűjtemény Sümegen. *Pesti Hírlap*, 1907. okt. 15—16.
167. Mihalik József: A sümegi Darnay-Múzeum. *Múzeumi és Könyvtári Értesítő*, 1912. 124—151 □
168. Peisner Ignác: A sümegi Darnay-Múzeum. *Neues Pester Journal*, 1912.
169. —: Bezárták a sümegi múzeumot. *Zalamegyei Újság*, V—1922. 78. sz.
170. A balatoni múzeum. *Eszak-Zala*, II—1922. 23. sz.
171. Ötven éves jubileum a múzeumban. *Sümeg és Szt. Grót*, 1926. 19. sz.
172. Az ötven-éves Darnay-Múzeum. *Toinal Világlapja*, 1927. ápr. 27. 18
173. Barbarits L.: Beszélgetés az ország „első sírásójával”. *Zalai Közlöny*, 1934. ápr. 1.

(Megjegyezni kívánjuk, hogy bibliográfiai összeállításunkat nem tekintjük teljesnek. A lehetőségekhez képest igyekeztünk átnézni az összes számításba jöhető budapesti és zalamegyei újságot, azonban az utóbbiak különösen az 1918—1925 közötti időszakból meglehetősen hiányosak, még az Országos Széchényi Könyvtárban is. Ugyanakkor nem vettük fel összeállításunkba azokat a szépirodalmi munkákat, melyeknek irodalomtörténeti jelentősége nincs, illetve nem történeti, régészeti vagy irodalomtörténeti témákkal kapcsolatosak.)

PÓTLÁS

(A kézirat nyomdába adása után előkerült bibliográfiai adatok.)

- II.
1904.
174. Bericht über seine Sammlung. *Sitzungsbericht der Anthr. Gesellschaft in Wien*.
- III.
1925.
175. Kisfaludy ünnepségek a sümegi temetőben. (Kézirat a sümegi Kisfaludy Emlékmúzeum Adattárában) 1925. október.
1929.
176. Váratlan vendégek. *Sümeg és Szentgrót*, VII. 51. sz.
VI.
177. Hagyják itt a múzeumot! *Sümegi Újság*, IV—1922. 10. sz.
178. A sümegi Állami Darnay Múzeum sorsa. *Sümegi Újság*, IV—1922. 13. sz.
179. Berény László: Régi magyar műkincsek (Véletlen látogatás egy vidéki múzeumban). *Vasárnap*, XIV—1933. 19. sz. 365—368; 20. sz. 384—388; 21. sz. 404—405;

Erinnerung an Kálmán Darnay (1864—1945)

Wir gedenken der hundertsten Jahreswende der Geburt von Kálmán Darnay, Bahnbrecher der ungarischen Archäologie. An seinen Namen knüpft sich die Begründung des im zweiten Weltkrieg vernichteten, auch im Ausland wohl bekannten Staatlichen Darnay Museums in Sümeg. Von seinen bekanntesten Ausgrabungen sei hier die Erschließung des keltischen Oppidums und des „Münzorts“ in Szalacska erwähnt. Durch die Veröffentlichung der Funde der Hallstattgräberfelder von Csabrendek und Somló-Berg wurde ihm viel Anerkennung zuteil.

Verfasser beschreibt den Lebenslauf von Kálmán Darnay und macht seine archäologische und schriftstellerische Tätigkeit, ferner die archäologischen, ethnographischen, kriegsgeschichtlichen und archivarischen Sammlungen, sowie die Kunstgewebesammlungen des Staatl. Darnay Museums bekannt. Schließlich wird das Repertorium der Arbeiten Kálmán Darnay's auf den Gebieten der Museologie, Archäologie und Belletristik vorgelegt.

Péter Németh

Kálmán Darnay (1864—1945)

L'auteur, dans son étude, commémore le centième anniversaire de la naissance de Kálmán Darnay, l'un des pionniers de l'archéologie hongroise. C'est à son nom que se rattache la création du „Musée Darnay“ de Sümeg connu aussi à l'étranger, qui fut détruit lors de la seconde guerre mondiale. L'une des fouilles les plus importantes exécutées sous sa direction était l'exploration de l'oppidum celtique de Szalacska et de son atelier monétaire. Sa publication sur les mobiliers funéraires des cimetières

hallstattiens de Csabrendek et de Somló-hegy lui ont valu des éloges internationales.

L'auteur fait connaître la vie et l'activité archéologique et littéraire de Kálmán Darnay, puis présente les collections archéologiques, ethnographiques, d'art décoratif, et d'histoire militaire, ainsi que les archives du Musée Darnay. Pour terminer, l'auteur donne une bibliographie des ouvrages et articles littéraires, archéologiques et muséologiques de Kálmán Darnay.

Péter Németh

ВОСПОМИНАНИЕ О КАЛМАНЕ ДАРНАИ

Очерк посвящен памяти и столетию рождения одного из пионеров венгерской археологии, Калмана Дарнаи. С его именем связано создание разрушенного во время второй мировой войны Государственного Музея им. Дарнаи в г. Шюмег, известного и за рубежом. К его наиболее известным раскопкам относится вскрытие кельтского укрепленного места с монеточеканочной мастерской около с. Салачка, а опубликованием материалов кладбищ галльштаттского периода в с. Чабрендек и на горе Шомло он достиг международного признания.

В данном очерке описывается жизнь, археологическая и литературная деятельность Калмана Дарнаи, затем показываются археологические, этнографические, архивные, военно-исторические собрания и коллекция прикладного искусства Государственного музея им. Дарнаи, и, наконец, в библиографии сообщаются труды Калмана Дарнаи в области музеологии, археологии и художественной литературы.

ПЕТЕР НЕМЕТ

